

КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАВДАНЬ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА ІСТОРІЇ

Петро Мороз, к.пед.н.

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

В умовах інформаційного суспільства відбувається зміна парадигми філософії середньої освіти, орієнтиром якої є формування особистості, що здатна творчо та критично мислити, самонавчатися та саморозвиватися й адаптуватися в сучасному соціумі. Тому навчання історії в основній школі має спрямовуватися не лише на формальне засвоєння історичних знань, а насамперед на формування в учнів ключових та предметних компетентностей. Відповідно і змінюються підходи до конструювання сучасного підручника історії.

Концепція сучасного підручника історії виходить з того, що він має максимально забезпечити можливості самостійної роботи учнів як через систему текстів так і через систему завдань різного дидактичного спрямування. Зокрема, у підготовленому нами підручнику «Вступ до історії» вміщено запитання і завдання різних типів на закріплення, узагальнення і систематизацію знань та умінь учнів. Вони розроблялися на основі діяльнісного, проблемного, дослідницького та диференційованого підходів до навчання, тому мають різнорівневий характер з їх поступовим ускладненням і розраховані на різний характер пізнавальної діяльності учнів: репродуктивний, пошуковий, реконструктивний та творчий. Головне їх призначення – відпрацювання учнями предметних компетенцій, формування яких передбачене державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів навчальної програми.

У підручнику провідну роль відведено реконструктивним, творчим та пошуковим завданням, в тому числі, на порівняння, виявлення спільних та відмінних рис, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків різного характеру, на історичну реконструкцію та персоніфікацію, на доведення або спростування тверджень на основі конкретних фактів, на виявлення причин, наслідків та значення подій, на простеження синхронності чи

послідовності однотипних історичних фактів, явищ та процесів в різних країнах та регіонах, на формулювання і аргументацію особистої думки на основі аналізу історичних джерел, на розвиток історичної емпатії та історичної уяви.

Основними методичними вимогами до формулювання умови завдань шкільного підручника історії, на нашу думку, є:

- відповідність навчальній програмі та меті уроку (завдання мають стосуватися найважливіших понять та історичних фактів, що вивчаються протягом навчальних тем та охоплювати по можливості різні види історичних джерел);
- конкретність, логічність та лаконічність;
- досяжність у виконанні учнями самостійно чи за керівництва вчителя;
- умова не повинна містити явної підказки;
- кількість завдань має бути оптимальною відповідно до віку і можливостей учнів;
- завдання мають бути згруповані за проблематикою та методами пізнання.

Завдання для учнів мають також передбачати оптимальне поєднання різних форм навчання: індивідуальної, парної, групової та колективної, що зазначено в інструкціях до виконання завдань.

Таким чином, завдання в шкільному підручнику мають становити певну систему та сприяти розвитку не лише репродуктивної, а й творчої діяльності та рефлексивних якостей учня. Зокрема, система завдань підручника історії має забезпечувати використання учнями відповідних методів і методології історико-соціального дослідження при аналізі відповідних типових сюжетів, спонукати їх вчитися ставити запитання й усвідомлювати мету діяльності, прогнозувати, здійснювати самоконтроль та самокорекцію, оцінювати якість виконаної роботи.

Ключові слова: шкільний підручник з історії, компетентісно-діяльнісний підхід.